

Głuszcak – *Tetrao urogallus*

Znaki szczególne:

- wyraźny dymorfizm płciowy – samice zdecydowanie mniejsze od samców
- charakterystyczna, czterofazowa pieśń godowa złożona z tzw. kłapania, trelowania, korkowania i szlifowania

Długość ciała:

samice do 70 cm, samce do 115 cm

Rozpiętość skrzydeł

samice do 95 cm, samce do 140 cm

Masa ciała:

samice do 2,5 kg, samce do 6,5 kg

Upierzenie:

głowa, szyja i kuper czarne, grzbiet czarnobrunatny; wydłużone pióra podbródka tworzą tzw. bródkę; skrzydła brunatne, przy końcach jaśniejsze, u nasady biała plama; ogon długi, silnie zaokrąglony, ciemny z białymi plamami; spód ciała czarny z drobnym białym deseniem; na piersi zielonkawy, metaliczny połysk; samica wyraźnie mniejsza, ubarwienie ciemnobrunatne; wierzch ciała rdzawobiałe z poprzecznym prążkowaniem, na spodzie wyraźniejszym; na piersi duża rdzawa plama; końce skrzydeł ciemniejsze niż u samca, głowa i szyja jednolicie brązowe

Inne cechy:

u obu płci dziób jasny, nogi popielate, do palców opierzone; wokół oka czerwona plama (u samic) lub obrączka (u samców)

ZAGROŻENIA

Zagrożenia naturalne:

- wzrastająca presja i liczebność drapieżników rodzimych: lisa, kuny leśnej, tchórza, dzika, kruka, i obcych: jenota, norki amerykańskiej oraz wałęsających się psów i kotów
- zmiany klimatyczne prowadzące do degradacji siedlisk
- katastrofy naturalne

Zagrożenia ze strony człowieka:

- zanikanie siedlisk spowodowane wyrębem lasów, postępującym rozdrobnieniem zwartych kompleksów leśnych i wprowadzaniem upraw monokulturowych
- nadmierny ruch turystyczny (np. turystyka piesza i narciarska) i zbyt intensywna obecność człowieka (np. gospodarka leśna, zbieranie owoców runa leśnego), szczególnie w okresie toków
- kłusownictwo
- osuszanie siedlisk
- zmiany składu chemicznego roślin na skutek skażenia środowiska;
- wrażliwość na choroby i pasożyty przenoszone przez bażanty

WYMAGANE DZIAŁANIA

- zabezpieczenie tokowisk w formie stref o surowej ochronie
- ochrona oraz tworzenie bagienek, torfowisk, wrzosowisk i halizn
- okresowe zamykanie szlaków turystycznych przebiegających przez tokowiska
- redukcja liczebności drapieżników
- zmiany w gospodarce leśnej, w szczególności wstrzymanie jakichkolwiek prac w okresie toków
- zakaz groduzenia mrowisk i upraw leśnych siatki na terenie ostoi głuszcza
- zakaz chemicznego zwalczania szkodliwych owadów leśnych
- zakaz introdukcji bażanta na terenach występowania głuszcza
- badania i monitoring preferowanych siedlisk, badania genetyczne poszczególnych populacji, hodowla i introdukcja

Głuszcak

PODSTAWOWE WIADOMOŚCI

Zasiedla rozległe, stare kompleksy borów i lasów mieszanym z gęstym, dobrze rozwiniętym i urozmaiconym podszyciem, zwykle w pobliżu torfowisk. Tokuje w miejscach niedostępnych, często wilgotnych, porośniętych karłowatą sosną, brzozą lub świerkiem. Zimuje w miejscach suchszych.

Dorośle ptaki żywią się przede wszystkim liśćmi, owocami i pędami roślin (liście osiki, liście i pędy borówki czarnej, pędy welnianki, jagody żurawiny i borówek). Zimą niemal wyłącznie igliwie sosny, jodły i świerka oraz pędy i pączki sosny. Pisklęta początkowo żywią się wyłącznie pokarmem zwierzęcym – bezkręgowcami i drobnymi kręgowcami, w miarę rozwoju przechodząc na pokarm roślinny.

Większą część roku spędzają w stadkach rodzinnych, które tworzą samice z młodymi. Samce żyją samotnie w sezonie wegetacyjnym i dopiero zimą łączą się w niewielkie grupki, które rozpadają się wraz z nadejściem toków.

Głuszcak cechuje się bardzo silnym konserwatyzmem siedliskowym, jego tokowiska mają od wielu lat stałą lokalizację. Lokalna populacja zasiedlająca zazwyczaj obszar od kilkuset do kilku tysięcy hektarów, koncentruje się wokół tokowiska. Odległości pomiędzy poszczególnymi tokowiskami wynoszą zazwyczaj około 5 km. Na tokowisku tokuje od kilku do kilkunastu samców – starsze,

co najmniej 3-letnie, pozostają na jednym, młodsze mogą odwiedzać kilka sąsiadujących tokowisk.

Toki odbywa od końca marca do początku maja, w górach zwykle później niż na nizinach. Wieczorem, podczas tzw. zapadów, samce zajmują wybrane drzewo, na którym o brzasku rozpoczynają rytualne pieśni i tańce – rozkłada wachlarzowato ogon, stroży skrzydła, wyciąga głowę i śpiewa. Odgłos jest niezbyt donośny, złożony z czterech fraz – tzw. kłapania, trelowania, korkowania i szlifowania.

Lęgi odbywają się raz w roku. Po tokach samica zakłada prymitywne gniazdo na ziemi, zazwyczaj w ukryciu, w zagłębieniach terenu, pod konarami, w gęstych zaroślach. Składa 4–12 jaj, które wysiaduje samotnie, praktycznie nie opuszczając gniazda przez 26–28 dni. Po wykluciu młode pozostają pod samicą jeszcze przez ponad dobę, po czym opuszczają gniazdo i są przez nią wodzone. Pisklęta rodzą się okryte gęstym, ciemnym puchem. Zaraz po wykluciu rozwijają się im pióra – po 2–3 tygodniach zaczynają latać i nocować na drzewach, po miesiącu mają kompletne młodociane upierzenie, a po 2–3 miesiącach osiągają dorosłą postać. Następnie przechodzą jesienią, a pełne dorosłe pierzenie przechodzą latem w drugim roku życia.

W miejscach, gdzie występowanie głuszcza pokrywa się z występowaniem cietrzewia, spotykane są tzw. skrzekoty. Są one bezpłodnymi mieszańcami tych gatunków. Matką skrzekotów jest przeważnie samica głuszcza, a ojcem samiec cietrzewia.

ZWIĘZIŁA CHRONIONE

Głuszcak zamieszkuje lasy północnej i środkowej Eurazji. W izolowanych populacjach występuje w Szkocji, Pirenejach i na Bałkanach. W Polsce w izolowanych populacjach w puszczech: Augustowskiej, Białowieskiej i Knyszyńskiej, na Lubelszczyźnie w Lasach Strzeleckich, Puszczy Solskiej i Lasach Janowskich, ponadto w Bieszczadach, Karpatach Zachodnich, Sudetach i Karkonoszach oraz w Borach Dolnośląskich. Szacowana liczebność wynosi 200–300 kogutów, co odpowiada liczbie 500–700 osobników.